

بنام خداوند جان و خرد

نارساخوانی

عبدالله زاده

تألیف

دکتر نانی ناز

دکتر بارباراجی، وندلینگ

مترجمین

دکتر مهدی عبدالله زاده رانی (مدرس دانشگاه فرسکیان)

مریم حسن زاده اول (دانشجوی دکتری روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد)

فهرست نویسی فیبا

سرشناسه

ماتر، نانسی، ۱۹۵۰ - م.

Mather, Nancy

عنوان و نام پدیدآور

نارساخوانی: سنجش و مداخله/ تالیف نانسی ماتر، باربارا جی. وندلینگ؛ مترجمین مهدی عبدالله زاده رافی، مریم حسن زاده اول.

مشخصات نشر

تهران: رشد فرهنگ، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری

۳۵۲ ص.

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۵۷۸۵۳۰-۲

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

Essentials of dyslexia assessment and intervention, c2012. عنوان اصلی:

یادداشت

خوانش پریشی

موضوع

Dyslexia

موضوع

وندلینگ، باربارا ج.

شناسه افزوده

Wendling, Barbara J.

شناسه افزوده

عبدالله زاده رافی، مهدی، ۱۳۶۲ - مترجم

شناسه افزوده

حسن زاده اول، مریم، ۱۳۶۱ - مترجم

شناسه افزوده

خ ۹۴۳/۲م ۱۳۹۵

رده بندی کنگره

۶۱۶/۱۵۳

رده بندی دیویی

۲۸۰۲۷

شماره کتابشناسی ملی

نام کتاب: نارساخوانی: سنجش و مداخله

مؤلفان: نانسی ماتر، باربارا جی وندلینگ

مترجمان: مهدی عبدالله زاده رافی، مریم حسن زاده اول

ناشر: رشد فرهنگ

طراح جلد: مینا صفری

صفحه آرای: انتشارات رشد فرهنگ

لینوگرافی، چاپ و صحافی: واصف

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۶

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۴۰۰۰۰ ریال

انتشارات رشد فرهنگ

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۸۵۳۰-۲

ISBN: 978-600-8530-57-2

آدرس انتشارات: تهران، خیابان مرتضوی، بعد از تقاطع جیحون، پلاک ۷۰۶

تلفن: ۶۶۸۹۰۹۷۶-۷

Email: Roshdfarhang@yahoo.com

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۹..... سخن مترجمین

فصل اول: شناخت نارساخوانی

۱۴.....	نارساخوانی چیست؟
۱۵.....	نارساخوانی چه هست و چه نیست
۱۸.....	انواع فرعی مشکلات خواندن و نارساخوانی
۲۱.....	ویژگی‌های نارده خوان
۲۴.....	شیوع نارساخوانی
۲۶.....	تعاریف نارساخوانی
۳۰.....	تصورات غلط از نارساخوانی
۳۱.....	نتیجه‌گیری

فصل دوم: تاریخچه مختصر نارساخوانی

۳۷.....	مطالعات موردی اولیه و بررسی‌های پزشکان
۳۷.....	نمونه‌هایی از گزارش‌های اولیه
۴۰.....	دکتر جیمز هیشلوود
۴۲.....	دکتر ساموئل آرتون
۴۵.....	دکترها نورمن گشویند و آلبرت گالابوردا
۴۷.....	روانشناسان و مربیان پیگیر تشخیص و درمان
۴۸.....	دکتر ماریون مونرو
۵۴.....	دکتر گریس فورنالد
۵۵.....	دکتر ساموئل کرک
۵۸.....	دکترها دوریس جانسون و هلمر مایکل‌باست
۶۰.....	نتیجه‌گیری

فصل سوم: مغز و نارساخوانی

۶۶.....	مطالعات تاریخی کارکرد مغزی مرتبط با مشکلات زبان
۶۷.....	ساختار مغز و نظام‌های عصبی خواندن
۷۰.....	ساختار مغز
۷۱.....	سیستم‌های عصبی دخیل در خواندن

۷۸	مسائل آماری در تصویربرداری کارکردی مغز
۸۰	تاهنجاری‌های احتمالی ساختاری مغز در نارساخوانی
۸۲	کاربردهای مطالعات تصویربرداری مغزی
۸۳	نتیجه‌گیری

فصل چهارم: ژنتیک و محیط

۸۸	ژنتیک
۹۰	ژن‌ها و کروموزوم‌ها
۹۳	مطالعات دوقلوها
۹۵	تفاوت‌های جنسیتی
۹۶	همبودی
۱۰۰	محیط
۱۰۰	محیط خانه
۱۰۲	محیط مدرسه
۱۰۳	نتیجه‌گیری

فصل پنجم: ارزیابی همدستان‌های شناختی و زبانی نارساخوانی

۱۰۹	آگاهی واج‌شناختی
۱۱۴	ارزیابی آگاهی واج‌شناختی
۱۲۱	نامیدن خودکار سریع
۱۲۳	ارزیابی نامیدن خودکار سریع
۱۲۳	سرعت پردازش
۱۲۷	ارزیابی سرعت پردازش
۱۲۸	رمزگذاری املايي
۱۳۱	حافظه
۱۳۴	ارزیابی حافظه کاری
۱۳۵	نتیجه‌گیری

فصل ششم: ارزیابی رمزگذاری، رمزگشایی و سیالی خواندن

۱۴۰	رشد رمزگذاری، رمزگشایی و سیالی خواندن
۱۴۱	دوره‌های اهری از خواندن دیداری
۱۴۴	مراحل و دوره‌های رشد نوشتن
۱۴۷	نظریه راهبردی

۱۴۸.....	ارزیابی رمزگذاری و رمزگشایی
۱۴۸.....	سنجش آگاهی املایی
۱۴۸.....	ساختار
۱۵۱.....	ارزیابی ساختار
۱۵۱.....	ارزیابی مهارت‌های پایه خواندن و نوشتن
۱۵۲.....	خواندن و نوشتن لغت
۱۵۴.....	نظریه ریشه دوگانه
۱۵۶.....	خواندن و نوشتن غیرلغات
۱۵۷.....	ارزیابی سیالی خواندن
۱۵۹.....	روش‌های سنجش سیالی
۱۶۷.....	نتیجه‌گیری

فصل هفتم: آموزش آگاهی واج شناختی: مهارت‌های مقدماتی خواندن/نوشتن

۱۷۳.....	ترکیب
۱۷۴.....	تقطیع
۱۷۶.....	روابط واج-نویسه
۱۷۹.....	زبان شفاهی
۱۸۰.....	برنامه‌های تجاری مؤثر
۱۸۲.....	نتیجه‌گیری

فصل هشتم: آموزش مهارت‌های اساسی خواندن/نوشتن

۱۸۷.....	مهارت‌های اساسی خواندن
۱۸۷.....	اصطلاح‌شناسی آوایی پایه
۱۸۷.....	روش‌های آوایی
۱۹۲.....	متن‌های قابل رمزگشایی
۱۹۳.....	تحلیل ساختار
۲۰۳.....	لغات با فراوانی زیاد
۲۰۷.....	نوشتن
۲۰۸.....	آموزش واج‌شناسی، املاء و ساختار
۲۰۹.....	آزمون‌های درست‌نویسی
۲۱۱.....	انطباق‌ها برای نوشتن
۲۱۲.....	آموزش املاء به دانش‌آموزان بزرگتر
۲۱۵.....	برنامه‌های تجاری مؤثر

۲۱۷.....	نتیجه‌گیری
----------	------------

فصل نهم: آموزش سیالی خواندن

۲۲۲.....	عناصر سیالی خواندن
۲۲۷.....	آموزش سیالی خواندن
۲۲۷.....	تصمیم‌گیری درباره نقطه شروع آموزش
۲۳۰.....	مداخلات مؤثر
۲۳۶.....	روش‌های آموزشی دیگر
۲۳۹.....	برنامه‌ای تجاری مؤثر
۲۴۰.....	برنامه‌ای تجاری دیگر
۲۴۲.....	نتیجه‌گیری

فصل دهم: کاربردهای فناوری برای دانش‌آموزان دچار نارساخوانی

۲۴۷.....	فناوری شخصی، امری همیا
۲۴۸.....	ابزارهای فناوری برای دانش‌آموزان با موانع سوادآموزی در نتیجه نارساخوانی
۲۴۸.....	مبانی: قابلیت‌ها و پشتیبانی سیستم‌عامل
۲۵۱.....	افزودنی‌ها
۲۵۱.....	متن دیجیتال
۲۵۴.....	واژه‌پرداز
۲۵۷.....	تبدیل متن به گفتار و واژه‌پردازها
۲۵۸.....	نقشه مفهومی
۲۶۴.....	دستگاه‌های تلفن همراه: آبیاد و آیین: دسترسی و استفاده
۲۶۸.....	یکپارچه‌سازی: چارچوبی برای طرح‌ریزی آموزشی
۲۷۰.....	نتیجه‌گیری

فصل یازدهم: نارساخوانی در زبان‌های مختلف و یادگیرندگان انگلیسی‌زبان

۲۷۶.....	خط در زبان‌های مختلف
۲۷۷.....	خط‌های نوشتاری الفبایی
۲۷۹.....	خط‌های نوشتاری لوگوگرافیک
۲۸۰.....	خط‌های نوشتاری هجایی
۲۸۱.....	نارساخوانی در خط‌های نوشتاری مختلف
۲۸۲.....	نارساخوانی در زبان‌های با خط‌های نوشتاری عمیق
۲۸۳.....	نارساخوانی در زبان‌های با خط‌های نوشتاری سطحی

۲۸۵.....	نارساخوانی در زبان‌های غیرالفبایی
۲۸۵.....	نارساخوانی یا یادگیری زبان دوم؟
۲۸۸.....	سنجش نارساخوانی در زبان آموزان انگلیسی
۲۹۱.....	نتیجه‌گیری

فصل دوازدهم: نارساخوانی در مدرسه

۲۹۶.....	اثر قانون بر مدارس و دانش آموزان دچار نارساخوانی
۳۰۲.....	آیا دانش آموز ویژگی‌های نارساخوانی را دارد؟
۳۰۵.....	دانش آموزان نارساخوان: رباتر آموز
۳۰۶.....	انطباق‌ها و اصلاحات
۳۰۷.....	تأثیر هیجانی نارساخوانی
۳۱۰.....	اهمیت تربیت معلم
۳۱۴.....	نتیجه‌گیری

۳۱۹.....	لغتنامه
----------	---------

۳۲۹.....	منابع
----------	-------

سخن مترجمین

اول مهر سال ۱۳۹۵ اولین گروه از دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان فارغ‌التحصیل شدند. بنده (مهدی عبداله‌زاده رافی) این افتخار را داشتم که در مرکز شهید رجایی تربت‌حیدریه که زیر نظر پردیس شهید بهشتی مشهد است، نقش کوچکی در تربیت برخی از این عزیزان داشته باشم. ارتباط من با برخی از آن‌ها همچنان ادامه دارد چه به خاطر محل خدمت چه به خاطر تماس‌هایی که بابت دانش‌آموزانشان می‌گیرند. محتوای بیشتر تماس‌های این عزیزان محور مشکلات تحصیلی دانش‌آموزانشان است. در بین مشکلات تحصیلی، آنچه بیش از همه مطرح می‌شود، مشکلات یادگیری از قبیل ناتوانی در خواندن، نوشتن و ضعف در ریاضی است. یکی از این عزیزان که امسال (۱۳۹۵) مسابقات تدریس به پایه چهارم یکی از دبستان‌ها را پذیرفته است، در دیداری که در آبان ماه با هم داشتیم، تعجب به من گفت «در کلاس ۲۵ نفری من ۴ نفر نمی‌توانند بخوانند، آیا از نظر هوشی مشکل دارند؟». از ایشان خواستم که آن‌ها را به مرکز مشاوره ارجاع دهد. در بررسی این ۴ دانش‌آموز متوجه شدم که اکثر آن‌ها ناتوانی یادگیری در خواندن، نوشتن و ریاضیات دارند ولی یک نفر از توان ریاضی خیر برخوردار بود درحالی‌که در خواندن زیاد و در نوشتن تا حدودی مشکل داشت.

متأسفانه، این قبیل دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی کم نیستند؛ تأسف برانگیزتر این است که مشکل برخی از آن‌ها تشخیص داده نمی‌شود حتی (به خاطر سه نمره دهی فعلی) وارد مقاطع بالاتر نیز می‌شوند؛ با کمال تأسف، در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲، پایه اول دبیرستان (پایه دهم فعلی) دانش‌آموزی داشتم که قادر به خواندن ساده‌ترین جملات نبود. در بررسی دقیق‌تر متوجه شدم که وی نمونه کاملی از ناتوانی‌های یادگیری خواندن، نوشتن و ریاضی است.

سوابق کاری من به‌عنوان مشاور مراکز مشاوره آموزش و پرورش نشان می‌دهد که در صورت ارجاع دانش‌آموزان ناتوان یادگیری، کمک زیادی به آن‌ها نمی‌شود. متأسفانه امکانات برخی از مراکز توان‌بخشی ناتوانی‌های یادگیری به‌اندازه‌ای نیست که به‌صورت تخصصی به مشکلات دانش‌آموزان ناتوان یادگیری رسیدگی شود؛ در بیشتر موارد، این مراکز به آموزش انفرادی کتاب‌های درسی به دانش‌آموزان می‌پردازند و به‌صورت تخصصی به مشکلات جدی آن‌ها در خواندن، نوشتن و ریاضیات نمی‌پردازند، زیرا بیشتر افراد حاضر در این مراکز را معلمان دوره ابتدایی تشکیل می‌دهند که در آموزش کودکان عادی تبحر دارند نه کودکان با نیازهای ویژه.

در همین کتاب، به پژوهش‌هایی اشاره شده است که نشان می‌دهند بسیاری از معلمان دوره ابتدایی در ایالات متحده آمریکا دانش خوبی در زمینه تحول خواندن، نارساخوانی و روش‌های

آموزشی به دانش‌آموزان ناتوان یادگیری ندارند. اهمیت این موضوع زمانی بیشتر می‌شود که بدانیم در کشور ما در دوره کارشناسی رشته‌هایی مانند روانشناسی و علوم تربیتی که بیشتر احتمال دارد در استخدامی‌های آموزش و پرورش برای تدریس در دوره ابتدایی پذیرفته شوند، درس اختلالات یادگیری ۲ یا ۳ واحد بیشتر نیست که در برخی از رشته‌ها، این ۲ واحد اختیاری است. در سرفصل‌های دانشگاه فرهنگیان برای رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی، درس اختلالات یادگیری ۱ و ۲ گنجانده شده است که هر کدام ۲ واحد هستند. این تعداد واحد برای دستیابی به استانداردها، کم به نظر می‌رسند. برای مثال، انجمن بین‌المللی نارساخوانی (۲۰۱۰) استانداردهای دانشی، عملی زیر را برای معلمانی که قصد دارند خواندن را به دانش‌آموزان بیاموزند مطرح کرده است:

(۱) شناخت و تشخیص مفاهیم پایه در مورد یادگیری زبان شفاهی و نوشتاری، ازجمله:

- فرایندهای روانی موردنیاز برای خواندن و نوشتن: واج‌شناسی، املاء، معنا، نحو، گفتار
- دیگر جنبه‌های شناخت و رفتار که بر خواندن و نوشتن اثر می‌گذارند: توجه، کارکرد اجرایی، حافظه، سرعت، دقت، ترکیب‌نویسه‌ای
- عوامل محیطی، فرهنگی، اجتماعی که در سوادآموزی نقش دارند
- رشد طبیعی زبان شفاهی، مهارت‌های واجی، تشخیص لغت چاپ‌شده، هجی، سیالی خواندن، درک مطالب، بیان نوشتاری
- ارتباط علیتی بین عوامل مرتبط

- نحوه تغییر روابط عناصر اصلی رشد سوادآموزی و رشد خواندن
- اهداف و انتظارات منطقی از یادگیرندگان در مراحل مختلف رشد خواندن و نوشتن

(۲) دانش در ارتباط با ساختار زبان

- واج‌شناسی، املاء، ساختار، معناشناسی، نحو، مکالمه

(۳) آگاهی درباره نارساخوانی و دیگر اختلالات یادگیری:

- تفاوت‌های ذاتی بین خوانندگان خوب و ضعیف
- تشخیص اصول در تعریف نارساخوانی
- تشخیص این‌که نارساخوانی و دیگر مشکلات خواندن شدتشان روی یک پیوستار قرار دارد
- شناسایی و تشخیص ویژگی‌های نارساخوانی
- شناسایی اینکه چگونه علائم نارساخوانی ممکن است در طول زمان تغییر کند
- آگاهی از قوانین ایالتی و فدرالی که برای نارساخوانی وجود دارد

(۴) تفسیر و اجرای ارزیابی برای برنامه‌ریزی آموزشی

- انواع متفاوت ارزیابی: غربالگری، تشخیصی، نتیجه‌ای و پایش نظارت
- اصول ساخت آزمون: روایی، پایایی، هنجار

- اصول پایش پیشرفت و استفاده از نمودار
- دامتهای از مهارت‌های که معمولاً به‌وسیله بررسی تشخیصی ارزیابی می‌شوند
- محتوا و هدف آزمون‌های رایجی که توسط روان‌شناسان و متخصصان ارزیابی استفاده می‌شوند
- تفسیر مقیاس‌های درک مطلب خواندن و بیان نوشتاری در ارتباط با اجزای نیمرخ هر فرد

(۵) آموزش ساختار زبانی

- واج‌شناسی
- دانش آوایی و لغت‌خوانی
- سیالی و خواندن خودکار متن
- واژگان
- درک متن
- دست‌خط، املاء، بیان نوشتاری
- (۶) استانداردهای اخلاقی برای حرفه‌ای بودن (برای کسب اطلاعات بیشتر به فصل مدرسه و نارساخوانی همین کتاب مراجعه کنید).

به نظر می‌رسد معلمان و دانشجو-معلمان باید دانش عمیق‌تری درباره رشد بهنجار و نابهنجار حوزه‌های سوادآموزی از قبیل خواندن کتاب کنند؛ به خصوص آن‌هایی که در روستاها خدمت می‌کنند. زیرا ارجاع دانش آموزان روستایی به مدرسه برای دریافت خدمات توانبخشی در اکثر موارد دشوار است. یکی از شیوه‌های خوب افزایش دانش معلمان، دسترسی به منابع آموزشی مناسب است. در کتاب حاضر که به نارساخوانی پرداخته است، تلاش شده روش‌های سنجش و مداخله به‌صورت کاربردی مطرح شوند. امیدواریم این کتاب بتواند به معلمان به‌خصوص معلمان دوره ابتدایی کمک کند تا مشکلات یادگیری دانش‌آموزانشان به‌خصوص نارساخوانی را شناسایی کرده و به حل آن‌ها کمک کنند.

لازم به یادآوری است که هرکجا مترجمین قصد افزودن نکته‌ای به متن اصلی را داشتند، از علامت [] استفاده کردند، همچنین، مثال‌های انگلیسی در اکثر موارد با مثال فارسی جایگزین شده‌اند.

در پایان بر خود لازم می‌دانیم از جناب آقای دکتر علیرضا محمدی آریا، مدیریت محترم انتشارات رشد فرهنگ، به خاطر قبول زحمت چاپ این کتاب، سپاسگزاری کنیم.

دکتر مهدی عبدالله‌زاده رافی

مریم حسن‌زاده‌اول

زمستان ۱۳۹۵